

Islamic Knowledge and Insight

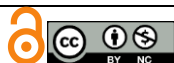
The Role of Protective Hijab and Religious Zeal in Psychological Tranquility of Society and the Strengthening of Family Foundations

1. Seyedeh Zahra Sajjadi: PhD Student of Quran and Hadith Sciences, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran
2. Ali Akbar Aref*: Assistant Professor, Department of Theology and Islamic Studies, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran. (Email: arefaliakbar@yahoo.com)
3. Mohsen Zareie Jalyani: Assistant Professor, Department of Quran and Hadith Sciences, Kazerun Branch, Islamic Azad University, Kazerun, Iran

Abstract

Hijab is one of the religious beliefs and social values in Islam that plays a significant role in social conditions and the family system. Changes in its practice lead to specific social and familial consequences, which themselves are influenced by critical factors such as protective hijab and religious zeal. In this regard, the present study seeks to examine the role of protective hijab and religious zeal in the psychological tranquility of society and the family system. The question arises as to what the consequences of protective hijab and religious zeal are for the state of society and the consolidation of the family system. The research method is descriptive-analytical, and the research tool is library-based, relying on Qur'anic verses and narrations. The findings of the study indicate that hijab is one of the manifestations and outcomes of faith and piety. Therefore, in order to strengthen it, the primary focus should be on consolidating faith and enhancing the religious beliefs of society, which serve as the essence and foundation of their morality and behavior. In promoting the culture of chastity and hijab, it is necessary to emphasize the reinforcement of particular moral values and concepts such as piety, chastity, modesty, and religious zeal, which are closely related to hijab and serve as intermediaries, being among the fruits of faith. Regarding the relationship between protective hijab and religious zeal, aspects such as the purification of the soul through hijab, the preservation of societal balance in terms of security and psychological tranquility, the protection and reinforcement of the family structure, and the prevention of immorality and the collapse of social order can be highlighted. All these require religious zeal and attention to societal tranquility and the strengthening of family foundations as a sacred institution in Islam.

Keywords: *Hijab, Protection, Religious Zeal, Societal Tranquility, Family Foundations.*

How to cite: Sajjadi, S. Z., Aref, A. A., & Zareie Jalyani, M. (2024). The Role of Protective Hijab and Religious Zeal in Psychological Tranquility of Society and the Strengthening of Family Foundations. *Islamic Knowledge and Insight*, 3(1), 25-36.

© 2024 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

Submit Date: 03 December 2024

Revise Date: 27 December 2024

Accept Date: 05 January 2025

Publish Date: 19 January 2025

معرفت و بصیرت اسلامی

نقش حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی بر آرامش روانی جامعه و تحکیم بنیان خانواده

۱. سیده زهرا سجادی: دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران
۲. علی اکبر عارف*: استادیار گروه الهیات و معارف اسلامی، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران. (پست الکترونیک: arefaliakbar@yahoo.com)
۳. محسن زارعی جلیانی: استادیار گروه علوم قرآن و حدیث، واحد کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی، کازرون، ایران

چکیده

حجاب یکی از باورهای دینی و ارزش‌های اجتماعی در اسلام است که نقش مهمی در وضعیت اجتماعی و نظام خانواده دارد. به‌طوری که تغییر در نحوه انجام آن، از نظر اجتماعی و خانوادگی آثار خاصی پدید می‌آورد که خود نیز تحت تأثیر عوامل مهمی نظیر حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی قرار دارد. در همین راستا پژوهش حاضر درصدد است تا نقش حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی را بر آرامش روانی جامعه و نظام خانواده بررسی نماید. این پرسش مطرح است که پیامدهای حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی بر وضعیت جامعه و تحکیم نظام خانواده چیست؟ روش مقاله توصیفی-تحلیلی و ابزار تحقیق کتابخانه‌ای است که با تکیه بر آیات و روایات انجام شده است. نتایج تحقیق نشان داد که حجاب از نتایج و مظاهر ایمان و تقواست. بنابراین، برای تقویت آن باید در درجه اول به تحکیم ایمان و تقویت باورهای دینی جامعه که در حکم روح و ریشه اخلاق و رفتار آنان است توجه شود. در توسعه فرهنگ عفاف و حجاب لازم است به تحکیم ارزش‌ها و مفاهیم اخلاقی خاصی از قبیل: تقوا، عفت، حیا، غیرت که با حجاب رابطه نزدیک و حکم واسطه دارند و از ثمرات ایمان محسوب می‌شوند، توجه کافی مبذول شود. درباره رابطه حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی می‌توان به مواردی مانند نظافت و پاکی روح به واسطه حجاب، حفظ تعادل جامعه از نظر امنیت و آرامش روانی، حفظ و تحکیم بنیان خانواده، پیشگیری از فحشا و فروپاشی نظم جامعه اشاره نمود که همگی نیازمند غیرت دینی و توجه به آرامش جامعه و تحکیم مبانی خانواده به عنوان یک کانون مقدس در اسلام است.

کلیدواژه‌گان: حجاب، مصونیت، غیرت دینی، آرامش جامعه، بنیان خانواده.

شیوه استناددهی: سجادی، سیده زهرا، عارف، علی اکبر، و زارعی جلیانی، محسن. (۱۴۰۳). نقش حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی بر آرامش روانی جامعه و تحکیم بنیان خانواده. *معرفت و بصیرت اسلامی*، ۳(۱)، ۲۵-۳۶.

© ۱۴۰۳ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

تاریخ ارسال: ۱۳ آذر ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۷ دی ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۵ دی ۱۴۰۳

تاریخ چاپ: ۲۹ دی ۱۴۰۳

مقدمه

حجاب به معنای پوشش زنان، یکی از فضائل اخلاقی که آثار و نشانه‌های فراوانی از آن در قرآن کریم وجود دارد و بسیار مورد ستایش و تأکید اهل بیت -علیهم‌السلام- قرار گرفته است. اما حجاب هرچند یک باور و رفتار اجتماعی از سوی زنان در نظر گرفته می‌شود، اما عوامل دیگری نظیر نحوه برخورد مردان و اعضای خانواده، محیط اجتماعی و قوانین نظام سیاسی بر آن اثر می‌گذارد. یکی از مسائل مهم اثرگذار بر وضعیت حجاب، «غیرت دینی» است. غیرت در اصل به معنای دفاع مطلق از عرض و ناموس، دارایی و مملکت و کیش و آیین است. به خصوص این اصطلاح در شرایطی به کار گرفته می‌شود که چیزی حق اختصاصی فردی یا گروهی باشد، و دیگران درصدد باشند به حریم آن تعرض کنند و در مقابل صاحب آن به دفاع شدید بر می‌خیزد. به هر حال این وصف اگر به صورت معتدل و جدای از هر گونه افراط و تفریط در انسان باشد، فضیلتی بزرگ است.

پیوند و ارتباط عمیق غیرت با حجاب و عفاف به حدی ملموس و روشن است که عقل به تنهایی قادر به تشخیص آن می‌باشد، ولی مراجعه به روایاتی که در باب غیرت و حمیت از معصومین (ع) وارد شده است، اهمیت والایی این صفت ارزنده را در حفظ و تقویت حجاب و عفاف روشن می‌سازد. در روایت امام صادق «علیه‌السلام» می‌خوانیم: «إِنَّ اللَّهَ غَيُورٌ يُحِبُّ كُلَّ غَيُورٍ وَمِنْ غَيْرَتِهِ حَرَمُ الْفَوَاحِشِ ظَاهِرَهَا وَبَاطِنَهَا». «همانا خداوند غیور است و هر غیرتمندی را دوست می‌دارد و به خاطر غیرتش ظاهر و باطن تمام کارهای زشت و ناشایست را حرام نموده است» (حر عاملی، ۱۴۰۹ق: ج ۲۹: ۶۰). همان‌طور که ملاحظه شد، غیرت یک صفت الهی است که متّصف شدن به آن موجب خشنودی پروردگار متعال و جلب محبت او می‌گردد. استدلال بر این است که صفت غیرت در انسان به او اجازه نمی‌دهد که حریم خانواده‌اش در معرض جسارت دیگران قرار می‌دهد. بر همین اساس در ابتدای امر، نوع پوشش و رفتار خود و

خانواده‌اش را تحت کنترل می‌گیرد و از کارهایی که موجبات تعرض و جسارت دیگران را فراهم می‌کند، جلوگیری می‌نماید. همین امر سبب می‌شود تا مسئول خانواده که معمولاً پدر خانواده است، از پوشش‌های زننده و نامتعارف همسر و فرزندان، یا آرایش و زینت و رفتارهای هنجار شکن ایشان در اجتماع و در برابر دیگران، جلوگیری نماید. حال این درباره خانواده بود، اما یک فرد مسلمان تنها در برابر خانواده خود مسئول نیست، بلکه تمام مسلمین از نظر دین مبین اسلام برادر و خواهر ایمانی وی هستند و او در برابر همه آن‌ها مسئول می‌باشد. با در نظر داشتن موارد یاد شده، پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این پرسش است که آیا میان حجاب و غیرت دینی رابطه‌ای وجود دارد؟ و اینکه حجاب مصونیت‌ساز چه اثری آرامش روانی جامعه و تحکیم بنیان خانواده در پی دارد؟

مروری بر ادبیات پژوهش

حجاب در روایات اسلامی

حجاب از ضروریات دین و برگرفته از قرآن مجید است، به همین دلیل، دستور حجاب یکی از مؤکدترین دستورهای اسلام است. قرآن مجید در آیات متعددی از جمله: آیات (۳۱ و ۶۰) سوره نور و آیات (۳۳ و ۵۳ و ۵۹) سوره احزاب، بر مسأله‌ی حجاب تأکید کرده است که گاهی زنان با ایمان را مخاطب قرار می‌دهد و گاهی همسران پیامبر -صلی الله علیه و آله- و گاهی نیز با استثنا کردن زنان پیر و از کار افتاده، تکلیف بقیه را روشن می‌سازد؛ به این ترتیب با عبارات مختلف، اهمیت این وظیفه‌ی اسلامی را بازگو می‌کند. واژه‌ی حجاب هفت بار در قرآن کریم آمده است و معنای کلمه در این هفت مورد، چیزی است که از هر جهت مانع دیده شدن چیز دیگر شود. چنان‌که در این آیه‌ی «فَقَالَ إِنِّي أَحْبَبْتُ حُبَّ الْخَيْرِ عَنْ ذِكْرِ رَبِّي حَتَّى تَوَارَتْ بِالْحِجَابِ» که ابن کثیر می‌گوید: «مقصود از حجاب، افق است» (Ibn Kathir, 1994) و برخی از مفسران در این باره اعتقاد دارند: منظور پنهان شدن خورشید است. و همچنین در آیه دیگری که خدای متعال فرمودند: «فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا

فأرسلنا إليها روحنا فتمثل لها بشراً سوياً^۱ که در این باره نیز منظور از حجاب، دیوار در نظر گرفته شده است.

گفته‌اند مقصود از حجاب، دیوار است. و نیز در این آیه که درباره‌ی زنان رسول خدا(ص) است: «وإذا سألتهم عن متاعاً فاسئلوهم من وراء حجاب»^۲ که منظور پوشانده‌ای است باعث جلوگیری از دیده شدن آنان می‌شود و مانند پرده عمل می‌کند. و حتی حجاب در یک معنا نظیر چیزی محسوس است که از دیده شدن جلوگیری می‌کند: «و بینهما حجاب و علی الأعراف رجال»^۳ یا آنچه در آیه شریفه: «و ما کان لبشر أن یکلمه الله إلا وحياً أو من وراء حجاب»^۴ که چون دیدن باری تعالی با چشم حسی میسر نیست، به صورت اشاره از آن به مکالمه از پشت پرده در نظر گرفته می‌شود.

چنان‌که با مرور آیات فوق استنباط می‌شود، حجاب به معنای پرده یا چیزی است که جلوی دیدن را بگیرد.

حجاب و پوشش در روایات نیز فصل بزرگی از کلام نورانی معصومین را به خود اختصاص داده است؛ به نحوی که با ارائه‌ی دستورالعمل‌هایی جامعه اسلامی را به سوی تهذیب و پاکی رهنمون کرده‌اند. اما بخش مهمی از رعایت ارزش حجاب تحت تأثیر رفتار و باور مردان جامعه و یا اعضای خانواده زنان یا دختران است. از این رو عفت نسبت به زنان مردم به عنوان یک توصیه به مردان مطرح شده است. در حدیث نبوی چنین آمده است: نسبت به زنان مردم عقیف باشید تا زنان شما عقیف بمانند (Dastak et al., 2018). وجه دیگر حجاب، رعایت جوانب آن توسط خود زنان است. از جمله پرهیز زنان از شبیه ساختن خود به مردان که در همین راستا نیز آمده است: از ما نیست هر زنی که خود را شبیه مردان کند؛ یا هر مردی که خود را شبیه زنان کند (Mohammadi Rey Shahr, 2016).

به همین دلیل است که حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی بیشتر از هر چیز به نحوه مدیریت وضعیت زنان و دختران از سوی مردان

جامعه اشاره دارد. از آنجا که حجاب و عفاف اسلامی ضامن حفظ و پاسداری از کیان و شخصیت آحاد جامعه، به ویژه قشر بانوان می‌باشد. لذا، بی‌تردید از مهم‌ترین هدایای آن تحصیل سلامت روانی پایدار است که خود از بزرگترین نعمات الهی در حیات بشری شمرده می‌شود. در واقع، دین اسلام نیز برای حفظ آرامش روانی زنان و مردان از عوامل آسیب‌زا، حجاب و عفاف را برای زنان واجب نموده و عفت نگاه را برای مردان مقرر فرموده است. به عبارت دیگر، حجاب موجب ایجاد امنیت و احساس شخصیت و هویت واقعی زنان و دور ماندن مردان به ویژه جوانان جامعه از وسوس شیطانی و تحریکات غریزی است و این امر سلامت روانی فرد و جامعه را سبب می‌شود. فلسفه‌ی اصلی واجب شدن حجاب اسلامی طبق آیات و روایت دستیابی به تزکیه نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. حجاب، یکی از ارزش‌های اصلی جامعه اسلامی است که تأثیرات مختلفی در زندگی دارد و تأمل در دستورهای دینی، به ویژه در نظام تربیتی و روان شناختی اسلام، نشان می‌دهد که هدف نهایی این مکتب، تربیت انسان‌های کامل، سالم، مفید و عاری از هرگونه ناهنجاری‌های روانی و رفتاری است. از کارکردهای روانی عفاف و حجاب می‌توان به رشد شخصیت زن، عامل ارزشمند شدن او، مصون ماندن زن در برابر طمع‌ورزی هوس‌بازان، زمینه‌ساز کمال‌گرایی، عاملی برای پابندی به اصول اخلاق انسانی، عاملی برای رشد شخصیت اجتماعی زنان، استحکام بنیان خانواده و همچنین حجاب عامل ایجاد آرامش روانی در جامعه اشاره کرد. پوشش زن و مرد و حفظ حریم در روابط بین آن‌ها دو ابزاری است که با نهاده‌سازی آن‌ها سلامت جامعه تضمین می‌شود.

مطابق دیدگاه قرآن انواع مختلفی از حجاب در رفتار خارجی انسان وجود دارد، نظیر حجاب و پوشش در نگاه کردن که برای زنان و مردان در تعامل با نامحرم توصیه شده است. این توصیه در آیه شریفه

بدین صورت آمده است: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ؛^۱ ای رسول به مردان مؤمن بگو تا چشم‌ها را از نگاه ناروا ببوشند.» «قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ؛^۲ ای رسول به زنان مؤمن بگو تا چشم‌ها را از نگاه ناروا ببوشند.» نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است: «فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ؛^۳ پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار گونه (داری هوی و هوس) است، به طمع افتد.» گونه دیگر حجاب و پوشش از نظر قرآن، حجاب رفتاری زنان در تعامل با نامحرم است. در این راستا به زنان توصیه و حتی دستور داده شده که نحوی راه نروند که با نمایان ساختن زینت‌های خود موجب جلب توجه دیگران شوند. این رفتار در آیه شریفه زیر مطرح شده که می‌فرماید: «وَلَا يَضْرِبْنَ بَأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ؛^۴ و آن‌طور پای به زمین نزنند که خلخال و زیور پنهان پاهایشان معلوم شود».

با در نظر داشتن دیدگاه‌های مطرح شده چنین برداشت می‌شود که منظور از حجاب اسلامی، داشتن پوشش و حریم قایل شدن در تعامل زنان با مردان نامحرم در شیوه‌های مختلف رفتاری، از جمله نحوه پوشش، نگاه، رفتار کلامی و راه رفتن است. به نظر می‌رسد نزول این آیه، نخستین مرحله‌ی تبیین لزوم پوشیده بودن زنان در مواجهه با مردان غیرمحرّم بوده که مفهوم و حدود آن به تدریج در سیر نزول آیات بسط یافته است. در این آیه به مردان دستور داده شد که با همسران پیامبر از پشت پرده (مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ) سخن گویند و همسران پیامبر در برابر دیدگان نامحرمان پیدا نباشند و این کار برای پاکی قلبی هر دو طرف بهتر دانسته شد. حکم آیه که به سبب ذکر واژه‌ی حجاب در آن، به «آیه‌ی حجاب» معروف است به همسران پیامبر اختصاص داشت و دیگر زنان مسلمان را دربرنمی‌گرفت. حدیث نقل شده از ابن ام مکتوم که براساس آن رسوم گرامی اسلام

(ص) به همسران خود دستور دادند در برابر مرد نابینا خود را پشت حائلی پوشیده دارند.

غیرت مرد مسلمان، امری ستودنی است؛ چنان که امیرالمؤمنین آن را از نشانه‌های ایمان شمرده‌اند: «غیرة الرجل ایمان؛ غیرت مرد و حراست او از ناموشش، جزء ایمان است» (Tamimi Amadi, 1987). در اسلام، غیرت بی جا ممنوع است؛ چنان که حضرت امیر علیه السلام در وصیت خود به امام حسن علیه السلام می‌فرماید: «از غیرت و بدگمانی در جایی که نباید غیرت به کار برد، اجتناب کن؛ زیرا این کار، زن پاک را به ناپاکی و زن بی‌گناه را به اندیشه گناه فرا می‌خواند» (Tamimi Amadi, 1987). هر چند غیرتمندی امری قابل ستایشی است، اما شخصی که غیرت دارد باید از بدگمانی و سوءظن نادرست پرهیز نماید؛ زیرا این رفتارها، باعث از بین رفتن کانون گرم خانواده شده و افراد را به سمت رفتارهای بی اعتماد نسبت به یکدیگر سوق می‌دهد. بنابراین محدوده غیرت و رفتار نیکو در زمینه جلوگیری از بد پوششی زنان روشن است. چنان- که پیامبر گرامی اسلام می‌فرماید: «هر زنی که خود را بیاراید و خوشبو کند و از منزل خارج شود و شوهرش به این امر راضی باشد، خداوند در قبال هر قدمی که بر می‌دارد، برای شوهرش خانه‌ای در دوزخ بنا خواهد کرد» (Majlisi, 2025). به هر حال این وصف اگر به صورت معتدل و جدای از هر گونه افراط و تفریط در انسان باشد، فضیلتی بزرگ است.

حسب احکام شریعت، خداوند غیور است و غیرتمندان را دوست می‌دارد، لذا یکی از اوصافی که پروردگار متعال حتی در دشمنان خود می‌پسندد و به خاطر آن موجبات هدایت و دست‌گیری از ایشان را فراهم می‌کند، همین صفت غیرت است. امام صادق علیه السلام فرمودند: «اسیرانی را خدمت رسول خدا آوردند و حضرت به خاطر جنایاتی که داشتند دستور دادند همه را اعدام کنند به جز یک نفر از میان ایشان که آزاد شد. مرد که آزاد شد عرضه داشت: پدر و

^۱ - نور، آیه‌ی ۳۰

^۲ - همان، آیه‌ی ۳۱

^۳ - احزاب، آیه‌ی ۳۲

^۴ - نور، آیه‌ی ۳۱

مادر م به فدایت ای محمد_صلی الله علیه و آله! چگونه و به چه علت مرا از میان ایشان آزاد کردی؟ رسول خدا_صلی الله علیه و آله_ فرمودند: "أَخْبَرَنِي جِبْرِيلُ عَنِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ أَنَّ فِيكَ خَمْسَ خِصَالٍ يَحِبُّهَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَرَسُولُهُ الْغَيْرَةُ الشَّدِيدَةُ عَلَى حَرَمِكَ وَالسَّخَاءُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَصِدْقُ اللِّسَانِ وَالشَّجَاعَةُ"، جبرئیل از سوی خدای عزوجل به من خبر داد که همانا در تو پنج خصلت است که خدای عزوجل و جل و رسولش آن‌ها را دوست می‌دارند: غیرت فراوانی که نسبت به خانواده‌ات داری (نهج البلاغه، حکمت ۴۷).

نقش و کارکرد حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی در جامعه و خانواده

با عنایت به موارد یاد شده و اهمیت حجاب، غیرت، نقش و رفتار اعضای خانواده نظیر شوهر و یا کسانی که به نحوی سرپرستی یا مدیریت اعضای خانواده را بر عهده دارند، جست‌وجوی آثار حجاب مصونیت‌ساز و رفتار ناشی از غیرت دینی بر وضعیت جامعه و تحکیم نظام خانواده، بحث مهمی است که به ابعاد آن پرداخته می‌شود.

نقش حجاب در آرامش روانی جامعه

کاهش خطا و خطر مصونیت زن در برابر طمع‌ورزی هوس بازان از ثمرات آشکار رعایت حجاب است. حجاب کامل اسلامی بیان‌کننده‌ی آن است که این جا حریم عفت و انسانیت بوده، چشم نظربازان و دست تجاوز پیشگان به آن نرسد. وقار و عظمت بانوان عفیف و محجبه باعث می‌شود که افراد بیمار دل جرات اغفال و تعرض یا ایجاد مزاحمت برای آنان نیابند و بازیچه‌ی انحراف‌های مزاحمان قرار نگیرند (صادقیان و ساجدی، ۱۳۹۴: ۶). همچنان که در آیه‌ی (۳۲) سوره‌ی احزاب ضمن تحریم سخن گفتن زن با لحن هوس‌انگیز و طمع‌پرور، فلسفه‌ی آن را طمع کردن بیمار دل و شهوت پرست ذکر می‌کنند. در تفسیر این آیه چنین بیان شده است که به گونه‌ای هوس‌انگیز سخن نگویند که بیمار دلان در شما طمع کنند. (فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ) و به هنگام سخن گفتن، جدی و خشک و به طور معمولی سخن بگویند، نه همچون زنان کم شخصیت که سعی دارند با تعبیرات تحریک‌کننده که گاه

توأم با ادا و اطوار مخصوصی است که افراد شهوت‌ران را به فکر گناه می‌افکند سخن بگویند. تعبیر «الذی فی قلبه مرض»_کسی که در دل بیماری است_ تعبیر بسیار گویا و رسایی است از این حقیقت که غریزه‌ی جنسی در حد تعادل و مشروع عین سلامت است، اما هنگامی که از این حد بگذرد نوعی بیماری خواهد بود تا آنجا که گاه به سر حد جنون می‌رسد که از آن به «جنون جنسی» تعبیر می‌کنند و امروز دانشمندان انواع و اقسامی از این بیماری روانی را که بر اثر طغیان این غریزه و تن در دادن به انواع آلودگی‌های جنسی و محیط‌های کثیف به وجود می‌آید در کتب خود شرح داده‌اند (Makarem Shirazi, 1995). بنابراین آثار سوء بی‌حجابی و نبود غیرت دینی نقش مهمی در برهم زدن آرامش روانی جامعه و حتی در مواردی ایجاد یک رویه منکر در عرصه اجتماعی می‌شود. به همین منظور، دین مبین اسلام بر این باور است که کامیابی‌های جنسی اعم از آمیزش و لذت‌گیری‌های سمعی و بصری و لمسی مخصوص به همسران است و غیر از آن گناه، و مایه‌ی آلودگی و ناپاکی جامعه می‌باشد که جمله "ذَلِكْ أَزْكَى لَكُمْ" در آیات فوق اشاره به آن است (Qaimi, 2007).

سعادت یک جامعه در گرو رعایت عفت و عفاف آن جامعه می‌باشد. جامعه‌ای که رفتارهای مردم آن، مبتنی بر عفت و عفاف باشد، نه تنها به سعادت و کمال اخروی دست خواهد یافت، بلکه دیگر با مشکلات بی‌عفتی در جامعه خویش روبرو نخواهد شد. برای بهبود وضعیت یاد شده نیازمند تقویت عفت در انسان است که برای دستیابی به آن می‌توان به ایمان و تقوا به عنوان یکی از راه کارهای اساسی در راستای تقویت عفت در جامعه است که نقش مهمی بر عهده دارد. حسب این رویکرد، شخصی که دارای ایمان و تقوای الهی است، نمی‌تواند در مقابل خداوند متعال نافرمانی کند. از امام صادق «علیه السلام» درباره معنای ایمان سؤال شد؟ ایشان فرمودند: ایمان یعنی اینکه شخص به وسیله آن از خداوند اطاعت نماید و علیه او عصیان نکند (Shushtari, 2016). بنابراین، تقویت ایمان، روش اصلی برای مبارزه با فساد و گناه است که از این جهت نیازمند

تقویت آن در دل و اذهان و بیدار کردن وجدان افراد است تا ضمن پذیرش دستورات الهی، از عصیان و طغیان علیه خداوند نیز پرهیز نمایند.

به طور کلی در نگرش دین اسلام، یکی از تبعات نامطلوب بی‌غیرتی، تزلزل در بنیان خانواده و اجتماع است. کسانی که در زمینه پوشش همسر و خانواده خود غیرتی ندارند و در قبال مفاسد اخلاقی و اجتماعی بی‌تفاوتند، نه تنها عاملی برای بروز مفاسد اخلاقی و اجتماعی آنان هستند، بلکه زندگی شخصی و اجتماعی آنان نیز به سمت تزلزل و سستی به پیش می‌رود. در مقابل انسان غیور، حساسیت‌های لازم را در قبال تربیت فرزندان خود از جمله در زمینه پوشش آنان، در پیش می‌گیرد و به همین دلیل از همان آغاز، زنی را انتخاب می‌کند که مؤمن و پاکدامن باشد تا وظیفه‌ی هدایت فرزندان را به مطلوب‌ترین شیوه انجام دهد. انسان غیرت‌مدار، آمد و رفت‌ها و دوستان و آشنایان فرزندان خود را از نظر دور نمی‌دارد و با حساسیت‌های ویژه‌ای که دارد، او را در مسیر تربیت و سازندگی همراهی می‌کند. امام صادق_علیه‌السلام_ می‌فرماید: «رسول خدا_صلی الله علیه و آله_ فرمود: کسی که از زنش اطاعت نماید، خداوند او را به صورت، در آتش می‌اندازد. پرسیده شد: آن اطاعت چیست؟ فرمود: این که زن درخواست رفتن به حمام‌ها و عروسی‌ها و مراسم عید و جشن‌ها و نوحه سرایی‌ها و یا پوشیدن لباس‌های نازک و بدن‌نما را داشته باشد و شوهر از او اطاعت کند». در چنین شرایطی حراست از کانون خانواده، نه تنها در محیط منزل، بلکه در تعامل با دیگران و در اجتماع نیازمند توسل به غیرت دینی برای حفظ ارزش‌های اجتماعی و باورهای دینی است.

-جلوگیری از آسیب دیدن ارزش‌ها

نقش غیرت، مانند سیستم دفاعی بدن عمل می‌کند که اگر نادیده گرفتن شود، به دین و دیانت آسیب وارد می‌شود، به این دلیل که نادیده گرفتن حجاب و پوشش زن و عدم زمینه‌ساز جرات و جسارت بیشتر به ارزش‌های جامعه می‌شود. صفت غیرت در انسان به او اجازه نمی‌دهد که حریم خانواده‌اش در معرض جسارت دیگران قرار

بگیرد. بر همین اساس در ابتدای امر، نوع پوشش و رفتار خود و خانواده‌اش را تحت کنترل می‌گیرد و از کارهایی که موجبات تعرض و جسارت دیگران را فراهم می‌کند، جلوگیری می‌نماید. همین امر سبب می‌شود تا مسئول خانواده که معمولاً پدر خانواده است، از پوشش‌های زننده و نامتعارف همسر و فرزندان، یا آرایش و زینت و رفتارهای هنجار شکن ایشان در اجتماع و در برابر دیگران جلوگیری نماید. حال این درباره خانواده بود، اما یک فرد مسلمان تنها در برابر خانواده ی خود مسئول نیست، بلکه تمام مسلمین از نظر دین مبین اسلام برادر و خواهر ایمانی وی هستند و او در برابر همه آن‌ها مسئول می‌باشد. با همین نگاه دینی، امر به معروف و نهی از منکر نسبت به افراد خاطی در جامعه، بر همگان واجب شده است و بی‌تفاوتی نسبت به این واجب الهی موجب عقاب پروردگار می‌گردد (Sadeghian & Sajedi, 2015). لذا بی‌اعتنایی نسبت به این صفت وارسته، موجب کم رنگ شدن و از بین رفتنش می‌شود و نتیجه آن است که امروزه می‌بینیم بی‌حجابی، پوشش‌های نامناسب، ارتباط با نامحرم، اختلاط زن و مرد و... به عنوان مُد و ارزش محسوب می‌شود و اعتراض به آن کاری ناشایست، تا جایی که حتی در برخی موارد نهی کردن از این منکرات، جرم تلقی شده و پیگرد قانونی خواهد داشت.

پیامبر_صلی‌الله علیه و آله‌وسلم_ فرمود: «چه می‌کنید زمانی که زنانان فاسد و جوانان فاسق گردند، و شما امر به معروف و نهی از منکر را ترک کرده باشید. سؤال شد: یا رسول‌الله_صلی‌الله علیه و آله و سلم_ آیا چنین چیزی خواهد شد. فرمود: آری بلکه بدتر نیز خواهد شد. سپس فرمود: چه خواهید کرد آن‌گاه که امر به منکر کنید و نهی از معروف؟ سؤال شد: آیا چنین چیزی خواهد شد؟ فرمود: آری، بدتر از آن هم خواهد شد. سپس فرمود: چه می‌کنید آن‌گاه که معروف را منکر و منکر را معروف بدانید؟» (همان: ج ۲: ۱۵۳). با در نظر داشتن اینکه حجاب مصونیت‌ساز، تحت تأثیر غیرت دینی قرار دارد و اگر غیرت نباشد، حجاب نیز از جامعه رخ برخواهد بست، باید گفت که این رویه باعث مشکلات روحی و روانی و ناهنجاری در

جامعه خواهد شد. زیرا امروزه در اثر بی تفاوتی نسبت به ارزش‌ها و فراموش شدن امر به معروف و نهی از منکر بسیاری از ارزش‌ها وارونه شده است و حجاب مورد حمله قرار می‌گیرد، غیرت خشونت محسوب می‌شود، فساد علنی می‌شود.

نقش حجاب در تحکیم بنیان خانواده

حجاب متعارف و مصونیت‌ساز بر تحکیم بنیان خانواده آثار قابل توجهی بر جای می‌گذارد. پیامبر (ص) می‌فرمایند: «إِنَّ الْغَيْرَةَ مِنْ الْإِيمَانِ... يَقِينًا غَيْرَتِ جُزْءُ إِيْمَانٍ است» (Mutaqi, 2029). علاوه بر این، حجاب مصونیت‌ساز و متعارف باعث دوری از برخی اعمال زشت و ناروا می‌شود. از نگاه امام علی (ع) دوری از زنا، اثر غیرت است آن جایی که فرمود: «مَا زَنَى غَيُورٌ قَطُّ... هرگز یک انسان غیور زنا نمی‌کند» (Tamimi Amadi, 1987). بر این اساس، حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی نقش مهمی در سلامتی نسل انسان دارد. اثرات غیرت در این زمینه آن است که اگر عنصر غیرت هم در مرد وجود نداشت، زنجیره نسل‌ها قطع شده بود، هیچ پدری نسبت به فرزند خود شناختی نداشت و هیچ فرزندی از پدر خود مطلع نبود. نبود رابطه مبتنی بر غیرت، اساس اجتماعی بودن بشر را خدشه‌دار می‌کند (مطهری، ۱۳۸۸: ۵۵). در مراتب بالاتر، حجاب باعث دستیابی به هدف متعالی دوستی با خدا می‌شود. امام صادق _علیه السلام_ در این باره روایت می‌کند: اسیرانی را در پیامبر اسلام آوردند، پیامبر فرمود: بجز یکی از آنان، بقیه را گردن بزنند. آن مرد نجات یافته گفت: به چله دلیل از قتل‌رهایی یافتم؟ پیامبر فرمود: خداوند به وسیله وحی به من خبر داد که تو پنج ویژگی داری که خداوند و رسولش تحسین می‌کنند؛ «الْغَيْرَةُ الشَّدِيدَةُ عَلَى حَرَمِكَ وَالسَّخَاءُ وَحُسْنُ الْخُلُقِ وَصِدْقُ اللِّسَانِ وَالشَّجَاعَةُ.. غیرت شدید در مورد ناموست، سخاوت، حسن خلق، راستگویی و داشتن شجاعت» (Tabarsi, 2006).

با توجه به آیات و روایات و نقشی که حجاب در زمینه آرامش جامعه و دیگر افراد ایفا می‌کند، باید گفت که از صفات پسندیده‌ی افراد بزرگ، غیرتمندی است، غیرت یعنی انسان حساسیت خاصی نسبت

به ناموس خود داشته باشد. و از این که دیگران با چشم ناپاک به آن‌ها نگاه کنند، ناراحت گردد و با دل و زبان و حتی با برخورد با مزاحمان و نوامیس، ناراحتی خود را ابراز کند. ممکن است برخی آقایان سوءظن و بدگمانی نسبت به خانواده به‌ویژه همسران خود را نوعی غیرت بدانند در صورتی که این‌ها دو مقوله کاملاً جدا از هم هستند، غیرت یک صفت است و سوءظن و بدگمانی یک نوع بیماری روانی، غیرت سازنده است و به تحکیم بنیان خانواده کمک می‌کند اما سوءظن و بدگمانی خانواده را با مشکلات فراوان مواجه می‌سازد و بنیان خانواده را سست و متزلزل می‌سازد (Majlisi, 2025). بر این اساس، غیرت یکی از صفات و ویژگی‌های طبیعی انسان است و هرکس به‌صورت غریزی و فطری از آن برخوردار است. وجود این صفت باعث آن می‌شود که آدمی از آن‌چه که دوست می‌دارد و یا وظیفه محافظت از آن بدو سپرده شده است، نگاهبانی کند. یکی از خصوصیات شخص پاکدامن این است که غیرت داشته باشد و نسبت به زن، خواهر یا مادر خود این حس نگاهبانی و محافظت را در عمل نیز نشان دهد و مانع برهم زدن آرامش خانواده و یا مورد استفاده از سوی نامحرمان شود. خداوند سبحان از انسان‌های غیور راضی است و آن‌ها را دوست دارد و برعکس افراد بی‌غیرت را از رحمت خود محروم کرده و بهشت را بر آن‌ها حرام کرده است. افراد غیرتمند راضی نمی‌شوند که کسی نگاه آلوده به نوامیس آن‌ها کند، به همین دلیل، نسبت به نوامیس دیگران نیز حساسند و متعرض آن‌ها نمی‌شوند. باید توجه داشت، غیرت نوعی حساسیت است حساسیتی که از مسئولیت برخاسته است زیرا هر کس که نسبت به چیزی مسئولیت دارد باید نسبت به آن حساسیت هم داشته باشد. در نظام خانواده نیز مسئولیت مرد نسبت به همسرش، غیرتی است که مرد نسبت به همسر خود دارد و زمانی این نوع غیرت ممدوح است که با اعتدال همراه شود و مادامی که حالت افراطی نداشته باشد جزء شاکله‌ی مسئولیت مرد است. حد و حدود غیرت تا جایی است که از روی بدگمانی، همراه با سخت‌گیری نباشد و برای کسانی که خود اهل مراقبتند، نباشد مگر آن‌که به قرآینی خلاف آن ثابت شود چرا که

بسیاری از بانوان خود حریم خویش را رعایت می‌کنند و در این صورت حساسیت نشان دادن بیشتر، آثار منفی به دنبال خواهد داشت.

-رابطه‌ی حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی در نظام خانواده

غیرت از نیکوترین صفات مردان است دین مقدس اسلام غیرت را پدیده‌ای ارزشمند می‌شناسد، پیامبر اکرم (ص) غیرت را از نشانه‌های ایمان می‌داند. از آنجا که اختلال در طرز پوشش مغایر با ارزش‌های محوری جامعه اسلامی است و موجب جریحه‌دار شدن غیرت جمعی جامعه می‌گردد. لذا باید در قالب مسأله‌ای اجتماعی ضروری مورد شناخت علمی قرار گیرد. غیرت دینی، نقطه عظمت جامعه اسلامی است و الگوی انسان‌ساز اسلام نیز پیروان خود را با این خصوصیات مورد ستایش قرار می‌دهد و مسلمانان هنگامی یک جامعه الگو محسوب می‌شوند که غیرت دینی در میان آن‌ها وجود داشته باشد. غیرت دینی بدین معنا است که، شخص مسلمان در قبال جامعه اسلام و آنچه مربوط به آن است، حساسیت لازم را داشته باشد و با تمام کوشش خود در راستای حفاظت از آن به عمل آورد و مانع بروز کوچک‌ترین تعرضی به آن شود (Motahhari, 2009). این موضوع در ارتباط با نقش حجاب در حمایت از نظام خانواده از اهمیت خاصی برخوردار است. منظور از غیرت دینی این است که انسان در برابر تخلفاتی که از مسیر حق و عدالت و احکام الهی می‌شود، خاموش ننشیند و بی‌تفاوت از کنار آن‌ها نگذرد، بلکه تخلف هرچه شدیدتر باشد، جوش و خروش او بیش‌تر گردد. کسانی که خون سرد و بی‌رمق از مقابل این امور می‌گذرند، فاقد غیرت دینی هستند و اگر به حجاب به عنوان یک موضوع و تصمیم فردی نگریسته شود، نظام خانواده دچار سستی شده و به عرصه‌های اجتماعی نیز تسری پیدا می‌کند.

غیرت دربرگیرنده مصادیقی از جمله غیرت انسانی، غیرت دینی و تعصب نسبت به سایر اعضای خانواده است و آثار گوناگونی دارد که از جمله کارکردهای اخلاقی آن، تقویت خودباوری، اشاعه جوانمردی است و کارکردهای اجتماعی آن، حمایت و حفظ نظام

خانواده، گسترش فرهنگ عفاف و جلوگیری از رفتارهای ناپسند در خانواده است. در همین زمینه، نقل شده است: هنگامی که رسول خدا (ص) نماز جماعت را تمام می‌کرد، هنگام خارج شدن از مسجد، قدری درنگ می‌کرد تا زنان خارج شوند هم چنین آن حضرت به زنان دستور داده بود هنگامی که زنان در مسجد حضور می‌یابند، عطر و بوی خوش به کار نبرند: «إِذَا شَهِدْتَ احْدَاكُنَّ الْمَسْجِدَ فَلَا تَمَسَّ طَبِيبًا» (Dastak et al., 2018). همچنین یک انسان غیرتمند وقتی دینی را پذیرفت، در ترویج احکام دین از هیچ تلاش و کوششی دریغ نمی‌ورزد و رخصت نمی‌دهد دین و احکام آن بازیچه دست اشخاص مغرض قرار گیرد و با کسانی که ضرورت دین را انکار می‌کنند، مبارزه می‌کند، دین مقدس اسلام غیرت را به عنوان یک پدیده‌ی ارزشمند مورد توجه قرار می‌دهد، به گونه‌ای که پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «انَّ الْغَيْرَةَ مِنَ الْإِيمَانِ... هَمَانَا غَيْرَتِ نَشَانَةُ إِيْمَانٍ است» (Saduq, 1993). پس می‌توان گفت که غیرت باعث ایجاد حجاب می‌شود نه حجاب باعث غیرت. با پیروی از این منش و الگو در نظام خانواده باید گفت که اگر این مهم و این تفکر دینی بر جامعه‌ی ما حاکم بود، ناهنجاری‌های حوزه حجاب نیز رو به کاهش می‌گذارد. مشکل عمده این است که امروزه نه تنها بسیاری از مردان ما نسبت به جامعه و هم‌کیشان خویش غیرتمند نیستند، بلکه در قبال خانواده خود نیز هیچ حمیتی به خرج نداده و در موارد بسیاری خود زمینه‌ساز تعرضات دیگران می‌شوند. چه بسیار زنانی که به خواسته شوهر خود با پوشش نامناسب و آرایشی زننده در اجتماع حضور پیدا می‌کنند. برای بعضی از مردم واژه‌ی «غیرت» به دست فراموشی سپرده شده و حتی آن را به چشم ضد ارزش و ضد فضیلت نگاه می‌کنند و یا آن را نتیجه تعصبات کورکورانه و تندروی‌های مذهبی قلمداد می‌نمایند. لذا بی‌اعتنایی نسبت به این صفت وارسته، موجب کم‌رنگ شدن و از بین رفتن می‌شود و نتیجه آن بی‌حجابی، پوشش‌های نامناسب، ارتباط با نامحرم، اختلاط زن و مرد و... به عنوان مُد و ارزش محسوب می‌شود و ارزش‌های نظام خانواده به معنای اسلامی آن از بین می‌رود.

پیشنهادهای راهکارها

با توجه به پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد:

۱- مردان به عنوان کسانی که می‌بایست غیرت دینی را در قبال حجاب اعضای خانواده خود نهادینه کنند، نباید از سختگیری بیجا و بدون ملاحظه استفاده نمایند. زیرا در حجاب مصونیت‌ساز، حس اعتماد در خانواده بسیار مهم و حیاتی است و نباید با ملاحظه برخی شرایط خاص، اعتماد را در کانون خانواده از بین برد.

۲- نهادهای آموزشی نظیر آموزش و پرورش، در زمان تحصیلی در مقاطع مختلف (ابتدایی، راهنمایی، متوسطه) هم در قالب محتوای دروس و هم در مباحث پرورشی و تربیتی به امر حجاب به عنوان یک ارزش نگاه کنند و مزایای حجاب را برای دختران تشریح و از نقش آن در مصونیت از آسیب جسمی و روانی به دختران هشدار دهند. در اینجا است که آگاهی و شناخت نسبت به حجاب نهادینه می‌شود و به مثابه سبک زندگی در نظر گرفته می‌شود؛

۳- مادران در خانواده‌ها که ارتباط و مسئولیت بیشتری در قابل دختران دارند، می‌بایست ملاحظات زیر را رعایت کنند:

اولاً: در خانواده و تعامل با افراد از جمله نامحرم از حجاب کامل مثل چادر استفاده کنند، تا فرزندان دختر نیز از همان روش تبعیت کرده و از دوران کودکی با حجاب اسلامی آشنایی پیدا کنند.

ثانیاً: مزایای مختلف حجاب را برای فرزندان خویش تبیین کنند و از تجارب تلخ بدحجابی و بی‌حجابی و نقشی که در فروپاشی خانواده یا شخصیت افراد دارد، مطالبی را متذکر شوند و در مواردی نیز از جنبه تشویقی برای استفاده از حجاب توسط دختران کوشش نمایند. ثالثاً: فرزندان دختر خود را به نحوی مدیریت کنند تا با دخترانی که مقید به رعایت حجاب شرعی هستند، آشنا شده و دوستان خود را از میان این افراد انتخاب کنند و در این صورت از سوی خانواده تشویق و حمایت شوند.

۴- ترویج حجاب به واسطه برگزاری همایش‌ها، گردهمایی‌ها و میزگردها و کرسی‌های هم‌اندیشی در جامعه مراکز علمی و دانشگاهی.

نتیجه‌گیری

ارزیابی اینکه حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی چگونه باعث آرامش روانی جامعه و تحکیم بنیان خانواده می‌شوند، نیازمند مهم دانستن غیرت در مناسبات جامعه امروزی برای حراست از پوشش زنان و جلوگیری از نابهنجاری اجتماعی است. بر مبنای آیات و روایات نشان داده شد که غیرت در واقع حفاظ شخصیت مومن است و غیرت جامعه مومنان در حقیقت سپر و حفاظ جامعه‌ی ایمانی محسوب می‌شود که اگر غیرت در ابعاد گوناگون خودش باشد هم هویت ایمانی حفظ و هم وضعیت فرهنگی جامعه از حیث پوشش مطلوب زنان اصلاح می‌شود و هم مسیر عزت و کرامت در جامعه قوت می‌گیرد و هم استقلال مومنین و هم استقلال اقتصادی و استقلال فرهنگی و سیاسی در پرتو غیرت تقویت می‌شود. بنابراین اگر جامعه از نظر غیرت دینی قوی و مبانی غیرت در جامعه اسلامی تقویت شد، عفت و حیا در جامعه تقویت می‌شود. امر به معروف و نهی از منکر، گرامی داشته می‌شود و از اصالت خانواده صیانت شده و بنیان خانواده تحکیم می‌شود، اما در نقطه‌ی مقابل اگر غیرت آسیب ببیند و تضعیف شود هم خانواده از دست می‌رود و هم هویت جامعه‌ی ایمانی در معرض خطر قرار می‌گیرد. در این صورت دشمن بیکار نمی‌نشیند و جامعه از اعتدال و سلامت خارج می‌شود. فساد در جامعه ترویج می‌شود و عفت و حیا از دست می‌رود و جایگزین ارزش‌های اسلامی و نمادهای دینی و داخلی نمادهای هویتی بیگانه می‌شوند، این مخاطره‌ای است که جامعه اسلامی را تهدید می‌کند.

بر مبنای نتایج پژوهش حاضر باید گفت که غیرت از جانب مرد، نقش مستقیمی در رعایت عفت و در نهایت رعایت حجاب از جانب زن دارد مرد غیور زنی عقیف و باحجاب دارد و مسلماً زنی عقیف همسری شریف و غیرتمند دارد. بنابراین غیرت شریف‌ترین گوهر وجودی مرد است تا با آن، باعث حفظ نظام و کیان خانواده و در نهایت اصلاح امور جامعه در رابطه با عفت و حجاب شود. همچنین غیرت‌مداری و حجاب در سیره‌ی انبیا و امامان معصوم، به وضوح دیده می‌شود. در سیره‌ی امامان معصوم_علیهم‌السلام_ که کردار و

حجابی با کم‌رنگ شدن غیرت رابطه و تأثیر متقابل دارد. به این دلیل که دور شدن زنان از لباس مناسب و سازگار با حیا و بی‌بختی، به غیرت مردان مرتبط است که در صورت بی‌توجهی می‌تواند عواقب ناگواری در پی داشته باشد. بنابراین از دلایل و خاستگاه عمده آن، ضعف غیرت پدران یا همسران است که در پیشگاه خداوند مسئول خواهند بود و در گناهای که دختران و همسران خودنمای آن‌ها مرتکب می‌شوند و ناپه‌نجاری‌هایی که از این طریق در جامعه و جوانان آن‌ها ایجاد می‌کنند، شریک خواهند بود.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

The concept of hijab as a protective measure and religious zeal as a moral virtue has played a crucial role in shaping the psychological tranquility of society and strengthening the family structure. Hijab, beyond being a mere dress code, embodies religious commitment, modesty, and social stability, influencing both individual and collective well-being. The study at hand examines the implications of protective hijab and religious zeal in fostering psychological balance and family cohesion. Scholars have emphasized that the societal practice of hijab is intrinsically linked to religious devotion, which not only ensures moral order but also mitigates social tensions that arise due to moral laxity (Dastak et al., 2018). The theoretical basis of this study draws upon Quranic verses and Islamic traditions, highlighting how religious prescriptions shape human interactions and moral structures. The study adopts a descriptive-analytical approach, utilizing a library-based research method to explore the moral, social, and psychological dimensions of hijab and religious zeal. Existing literature suggests that the hijab functions as an external manifestation of

گفتار آنان نه تنها سرمشق شیعیان و مسلمانان بلکه الگوی آزادمردان جهان است، آموزه‌های فراوانی در این باره وجود دارد. آثار ارتباط بین حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی عبارتند از: بعد استحکام خانواده؛ حجاب در نقش یک عامل بازدارنده زن از خودآرایی‌های غیرمنطقی و نامتعارف، از جمله دستورهای دین مبین اسلام است که احکام متعددی در ارتباط با آن وجود دارد. به لحاظ آسیب‌شناسی نیز می‌توان گفت که در مورد موانع ارتباط حجاب مصونیت‌ساز و غیرت دینی؛ در قضیه‌ی حجاب زنان جامعه‌ی ما غیرت حلقه گمشده‌ای است که کمتر مورد توجه بوده است و همه‌ی تلاش مجریان طرح حجاب و عفاف، اصلاح میوه تلخ بی‌حجابی است که بخش مهمی از آن نتیجه‌ی ریشه فاسد بی‌غیرتی مردان است، متأسفانه این روزها در جامعه، غیرت خیلی کم رنگ شده همان‌طور که حیا زنان به یغما رفته است. بر مبنای نگرش شرعی نیز بدحجابی و بی‌

faith, symbolizing personal integrity and moral consciousness. Moreover, the presence of religious zeal within individuals acts as a regulating mechanism that sustains social norms, reducing behavioral deviations and fostering respect within the community (Mohammadi Rey Shahr, 2016). By examining Islamic jurisprudence and theological discourses, the study provides insights into how hijab and religious zeal contribute to societal stability and family well-being.

The role of hijab in psychological well-being is multifaceted, encompassing both personal identity formation and societal stability. Research indicates that modest attire serves as a psychological safeguard against social objectification and moral corruption, enabling women to navigate public spaces with dignity and security (Makarem Shirazi, 1995). Additionally, religious zeal, defined as a deep commitment to faith-based principles, operates as a deterrent against moral decline by fostering a heightened sense of personal responsibility and collective morality. The interaction between hijab and religious zeal is evident in the behavioral patterns observed within religious communities, where adherence to dress

codes and ethical standards contributes to reduced levels of social anxiety and interpersonal conflicts (Tamimi Amadi, 1987). Moreover, hijab acts as a countermeasure against societal objectification, ensuring that women are not reduced to mere physical appearances but are valued based on their intellectual and moral contributions. The psychological literature on religious adherence supports the argument that individuals who maintain strong religious convictions exhibit lower levels of stress and anxiety, as their faith provides a structured framework for ethical decision-making and conflict resolution (Qaimi, 2007). In this regard, hijab serves as both a spiritual discipline and a psychological buffer, shielding individuals from undue societal pressures while reinforcing internalized values of modesty and respect.

Religious zeal, often manifested through proactive engagement in moral advocacy and community leadership, reinforces the foundational values that sustain family unity and social harmony. Studies on religiously devout societies indicate that strong moral convictions, rooted in religious teachings, create an environment conducive to ethical interactions and mutual respect (Mutaqi, 2029). The implications of religious zeal extend beyond individual morality, influencing family dynamics and social structures. Fathers and husbands who embody religious zeal tend to prioritize moral guardianship within their households, ensuring that ethical standards are upheld across generations (Tabarsi, 2006). The historical narratives of Islamic traditions illustrate how religious commitment has played a pivotal role in preserving familial bonds, where religious instruction serves as a guiding principle in conflict resolution and value transmission (Majlisi, 2025). Furthermore, sociological studies suggest that families with strong religious affiliations report higher levels of marital satisfaction and lower instances of domestic discord, as their shared moral compass fosters resilience in navigating life's challenges (Shushtari, 2016). The interrelationship between hijab and religious zeal, therefore, is not limited to individual expression but extends to collective

identity formation, where shared values contribute to societal cohesion.

The role of hijab in safeguarding family integrity is particularly significant in contemporary societies where shifting cultural norms pose challenges to traditional family structures. Islamic teachings emphasize that modesty, as encapsulated in the hijab, functions as a mechanism for maintaining familial dignity and preventing the erosion of moral values (Saduq, 1993). The erosion of modesty within public and private spheres has been associated with increased instances of marital discord and breakdowns in familial trust. Empirical studies on marital stability indicate that couples who adhere to religiously sanctioned moral standards exhibit higher levels of commitment and mutual respect, reducing the likelihood of extramarital conflicts and relational insecurities (Tamimi Amadi, 1987). In this context, hijab acts as a visible marker of moral discipline, reinforcing the boundaries that sustain familial integrity. The role of men in upholding the principles of hijab within their households is also a critical factor in sustaining its practice. Religious zeal, when expressed through responsible moral leadership, ensures that ethical guidelines are internalized and practiced within the family unit. This moral vigilance not only preserves familial harmony but also fosters intergenerational continuity in ethical values (Majlisi, 2025). Thus, hijab and religious zeal, when jointly cultivated, serve as protective forces against the encroachment of moral relativism that threatens family cohesion.

The broader societal impact of hijab and religious zeal can be observed in the ways they contribute to social stability and ethical governance. Sociological perspectives on religious communities reveal that societies with strong religious identities tend to exhibit lower crime rates and higher levels of social trust, as moral frameworks regulate individual and collective behavior (Sadeghian & Sajedi, 2015). The implementation of religious principles in social governance ensures that ethical norms are not only advocated but are also institutionalized within legal

and cultural systems. In this regard, hijab serves as a public declaration of moral commitment, reinforcing societal expectations regarding decorum and interpersonal conduct. Religious zeal, when channeled constructively, acts as a motivating force for social reform and ethical advocacy, ensuring that justice and moral integrity are upheld within the community (Tamimi Amadi, 1987). The societal benefits of these moral principles are evident in the historical trajectory of Islamic civilization, where adherence to religious ethics has contributed to the development of just and harmonious societies. Contemporary challenges to religious practice, however, necessitate renewed efforts in reinforcing the significance of hijab and religious zeal as mechanisms for social and moral preservation. Educational institutions and religious leaders play a vital role in promoting awareness regarding the psychological, social, and familial benefits of maintaining these principles (Dastak et al., 2018). By integrating religious teachings with contemporary discourse on social ethics, societies can cultivate a balanced approach to moral governance that accommodates both tradition and modernity.

In conclusion, the findings of this study underscore the interconnectedness between protective hijab, religious zeal, and societal well-being. The hijab, as an external manifestation of faith, not only functions as a personal commitment to modesty but also serves as a stabilizing force for social order and familial cohesion. Religious zeal reinforces this dynamic by instilling a sense of responsibility and moral discipline among individuals, ensuring that ethical values are sustained across generations. The study highlights that the psychological benefits of hijab, including reduced social anxiety and enhanced self-esteem, are complemented by the moral fortification provided by religious zeal. The role of religious commitment in strengthening family structures is evident in the ways it fosters mutual respect, ethical leadership, and intergenerational transmission of values. Moreover, the societal benefits of these moral

principles are reflected in their contributions to social stability, ethical governance, and cultural resilience. As contemporary societies navigate the complexities of cultural transformation, the reaffirmation of hijab and religious zeal as pillars of moral integrity remains essential in preserving the psychological tranquility of individuals and the collective strength of families.

References

- Dastak, F., Del Ara, N. P., & Rouh Mohammadi, R. (2018). Ghairat and its Functions in Religious Teachings. *Journal of Islamic Education and Insight*, 15(44).
- Ibn Kathir, A. a.-F. I. (1994). *Tafsir Ibn Kathir* (Vol. 4). Damascus: Ibn Kathir Publications.
- Majlisi, M. B. (2025). *Bihar al-Anwar*. Qom: Islamic Publications.
- Makarem Shirazi, N. (1995). *Tafsir Namuneh* (Vol. 17). Qom: School of Ali ibn Abi Talib Publications.
- Mohammadi Rey Shahr, M. (2016). *Mizan al-Hikmah* (Vol. 8). Qom: Dar al-Hadith Cultural Institute.
- Motahhari, M. (2009). *The Issue of Hijab*. Tehran: Sadra Publications.
- Mutaqi, A. i. H. a.-D. (2029). *Kanz al-A'mal fi Sunan al-Aqwal wa al-Afal*. Beirut: Al-Risalah Publications.
- Qaimi, A. (2007). *Family and Behavioral Challenges of Children*. Tehran: Parents and Educators Association Publications.
- Sadeghian, E., & Sajedi, A. M. (2015). The Philosophy of Hijab and Chastity in Islam and Its Relationship with Mental Health in Individual and Social Life. Proceedings of the First National Conference on Islam and Mental Health.
- Saduq, M. i. A. (1993). *Man La Yahduruhu al-Faqih*. Qom: Society of Teachers Publications.
- Shushtari, Q. N. (2016). *Ihqaqul Haqq wa Izhaqul Batil*. Tehran: Islamic Library Publications.
- Tabarsi, A. i. H. (2006). *Mishkat al-Anwar fi Gharar al-Akhbar Transl. - A. Mohammadi & M. Houshmand*. Tehran: Dar al-Thaqalayn.
- Tamimi Amadi, A. i. M. (1987). *Gharar al-Hikam wa Durar al-Kalim*. Tehran: University of Tehran Press.